

QUAN HỆ NGA - ẤN ĐỘ THỜI KÌ HẬU CHIẾN TRANH LẠNH

Ths. Hà Thị Lịch

Đại học Hùng Vương

Trong thời kỳ Chiến tranh lạnh, để tạo ra một cực đối trọng với Mỹ, Liên Xô đã tìm đến với thế giới thứ ba. Liên Xô luôn ủng hộ phong trào giải phóng dân tộc ở các nước thuộc địa, phụ thuộc và đã góp phần cùng những nước này tiêu diệt chủ nghĩa thực dân. Vì thế, phong trào giải phóng dân tộc Ấn Độ đã nhận được sự ủng hộ mạnh mẽ của Liên Xô. Mối quan hệ Xô - Ấn đã được hun đúc từ những ngày Ấn Độ tiến hành cuộc đấu tranh giành độc lập chống Anh. Trải qua nhiều thử thách, mối quan hệ này ngày càng trở nên sâu sắc và bền vững, đặc biệt sau khi nước Cộng hoà Ấn Độ ra đời.

Do những bất đồng gay gắt về vấn đề Apganixtan nên quan hệ giữa Matxcova và Ixlamabad kể từ những năm 70 của thế kỉ XX đã không mấy tốt đẹp, cộng thêm việc Pakixtan liên kết với Mỹ và trở thành đồng minh thân cận của Mỹ khi lần lượt tham gia các khối quan sự SEATO và CENTO. Chính hành động của Pakixtan đã càng đẩy Liên Xô về phía Ấn Độ, khiến mối quan hệ Xô - Ấn càng trở nên nồng ấm hơn. Cả hai nước, nhất là Ấn Độ, đã thu được nhiều lợi ích trong sự hợp tác ở các lĩnh vực ngoại giao, chính trị, công nghệ, tài chính... đặc biệt là lĩnh vực quân sự.

Chiến tranh lạnh kết thúc cùng với sự sụp đổ của Liên Xô đã gây ra những biến động lớn trên thế giới. Đối với Ấn Độ, dù chủ trương không liên kết, nhưng trên thực tế lại có quan hệ gắn bó và chịu nhiều ảnh hưởng của Liên Xô thì đây quả là một cú sốc lớn. Ấn Độ mất đi một chỗ dựa vững chắc. Liên Xô sụp đổ, thay vào đó là Cộng hoà Liên bang Nga và Các quốc gia độc lập SNG. Tương lai của quan hệ Nga - Ấn sẽ diễn biến như thế nào? Đây là câu hỏi đặt ra cho cả hai nước.

1. Những nhân tố thúc đẩy quan hệ hợp tác Nga - Ấn Độ tiếp tục phát triển

Có thể khẳng định những năm đầu sau khi Liên Xô sụp đổ, quan hệ Nga - Ấn khá lành lẽo. Do cả hai nước cùng “tối mặt” với những vấn đề kinh tế trong nước. Mặt khác, nước Nga lúc đó còn có ảo tưởng dựa vào phương Tây để chấn hưng kinh tế và ổn định xã hội, cho nên người Nga đã có thái độ thiếu mặn mà với Ấn Độ. Kim ngạch giữa hai nước về hợp tác kinh tế - thương mại giảm sút một cách nghiêm trọng. “Từ 5,5 tỷ USD thời kỳ Liên Xô cũ, đến năm 1992 - 1993 chỉ đạt 0,75 tỷ USD”¹. Nga bắt đầu đòi Ấn Độ phải

¹ Trần Thị Lý (chủ biên). Sự điều chỉnh chính sách của Cộng hoà Ấn Độ 1991-2000, Nxb KHXH, Hà Nội 2002, tr. 217.

trả số nợ mà họ được thừa kế từ Liên Xô cũ. Chính những tranh cãi về số nợ, tỷ giá thanh toán... đã ảnh hưởng lớn tới quan hệ hai nước. Về quốc phòng, Nga kiên quyết đòi Ấn Độ phải trả bằng ngoại tệ mạnh những thiết bị quốc phòng và vũ khí Ấn Độ muốn mua.

Sau một thời gian hướng về phương Tây với hy vọng nhận được nhiều sự giúp đỡ, nước Nga đã thực sự thất vọng. Do đó nước Nga buộc phải nhìn lại chính sách đối ngoại của mình và bắt đầu có sự điều chỉnh chính sách đối ngoại một cách cân bằng hơn. Lúc này, Nga nhận thấy rằng Ấn Độ là một đối tác chiến lược mà Nga không thể bỏ qua.

Thứ nhất, Ấn Độ là một nước có vị trí chiến lược quan trọng ở khu vực Nam Á cũng như ở châu Á. Người Nga muốn khôi phục ảnh hưởng của mình ở những không gian hậu Xô viết thì không thể không tính đến Ấn Độ. Ấn Độ sẽ giúp Nga bảo vệ chỗ dựa của mình ở Nam Á, tạo ra một cục diện chiến lược có lợi cho Nga.

Thứ hai, Ấn Độ hiện đang là một trong những quốc gia đầu tàu nổi lên, có thể làm thay đổi mạnh mẽ bức tranh địa - chính trị trong những thế kỷ tới. Theo tính toán của Liên hợp quốc, đến năm 2030 Ấn Độ sẽ là nước đông dân nhất thế giới, vượt cả Trung Quốc. Hiện nay, Ấn Độ đang phấn đấu đạt tốc độ tăng trưởng GDP 10%/năm. Hơn nữa Ấn Độ lại là quốc gia có lực lượng quân đội mạnh và có vũ khí hạt nhân. Với ưu thế về diện tích và dân số như trên, Ấn Độ đã trở thành một môi trường đầu tư lí tưởng của các nước, trong đó có Nga. Như vậy, nếu Nga

không sớm có một chính sách đối ngoại chủ động khéo léo với Ấn Độ thì trong tương lai không xa ảnh hưởng của Nga ở Ấn Độ sẽ bị chia sẻ với các nước khác.

Thứ ba, Thế giới đang đổi thay từng ngày và chính sách đối ngoại của Ấn Độ cũng không ngừng thay đổi. Hiện nay mối quan hệ song phương giữa Ấn Độ với Trung Quốc đã chuyển từ kẻ thù sang đối tác chiến lược. Đặc biệt quan hệ Mỹ - Ấn đang rất phát triển. Mỹ đặc biệt lưu ý đến Ấn Độ bởi vì Mỹ có rất nhiều mưu đồ chính trị, trong đó có ý đồ muốn phá vỡ ý tưởng tập hợp lực lượng mới của Nga trong tam giác chiến lược Nga - Trung - Ấn, từng bước ngăn chặn và phá bỏ ảnh hưởng của Nga ở Nam Á. Như vậy rõ ràng hoàn cảnh đã thay đổi. Trước đây do mâu thuẫn với Trung Quốc về vấn đề biên giới, do mâu thuẫn với Mỹ về việc giải quyết vấn đề Casomia mà Ấn Độ đã nghiêng hẳn về phía Liên Xô, coi Liên Xô là đồng minh số một để tạo ra một đối trọng lớn với hai nước trên, nhưng hiện nay Ấn Độ đang thực hiện một chính sách không thiên về khối phương Tây hay phương Đông mà đang tìm kiếm một sự cân bằng giữa hai bên. Để lôi kéo được Ấn Độ về phía mình, rõ ràng lúc này Nga phải tính đến việc đưa ra những lời mời chào hấp dẫn với Ấn Độ.

Thứ tư, Cuộc chiến chống khủng bố quốc tế đang làm cho Ấn Độ và Nga xích lại gần nhau hơn. Cả hai nước đều có những vấn đề với các lực lượng vũ trang Hồi giáo. Ấn Độ hàng ngày phải chiến đấu bảo vệ biên giới trước sự xâm nhập của các tay súng Hồi

giáo cấp tiến từ Pakixtan. Ngoài ra, họ còn nhìn Apganixtan cũng là một nguồn nuôi dưỡng những hạt giống cho các lực lượng vũ trang Hồi giáo. Nga cũng có những mối lo ngại giống với Ấn Độ. Matxcova rất lo ngại về sự lớn mạnh của các tổ chức Hồi giáo ở năm nước Cộng hoà Trung Á thuộc Liên Xô cũ, những nước mà họ cho là vẫn nằm trong phạm vi ảnh hưởng của mình.

Thứ năm, “Khoảng 60% phân cứng quân sự của quân đội Ấn Độ là do Nga chế tạo, trong đó 70% phân cứng của lực lượng hải quân và 80% phân cứng của lực lượng không quân Ấn Độ được bắt nguồn từ sản xuất của Nga”², cho nên Ấn Độ là một thị trường xuất khẩu vũ khí lớn của Nga. Hiện nay, Ấn Độ đang có ý định muốn đa dạng hoá các nhà cung cấp vũ khí, vì thế Thụy Điển, Pháp đặc biệt là Mỹ đều là những ứng cử viên sáng giá. Với sự cạnh tranh khốc liệt như vậy, chắc chắn Nga phải đưa ra những giải pháp để bảo vệ vị trí của mình là nhà cung cấp vũ khí hàng đầu cho Ấn Độ. Nga đang cố gắng kiếm được những hợp đồng vũ khí béo bở từ Ấn Độ. Chính những lý do trên mà Nga đã chủ động tiếp tục làm cho quan hệ Nga - Ấn phát triển hơn.

2. Biểu hiện của quan hệ hợp tác Nga - Ấn Độ

2.1. Ngoại giao

Bắt đầu từ chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Nga B.Yelsin từ ngày 27 - 29/1/1993 đã mở ra một giai đoạn mới trong quan hệ

giữa hai nước. Năm 1994, Thủ tướng Nga đã có chuyến thăm đến Ấn Độ. Tiếp đó năm 1997, Nga tiếp tục khẳng định Ấn Độ là người bạn truyền thống ở châu Á và ưu tiên hàng đầu của Nga ở đây. Chuyến thăm của Bộ trưởng Tài chính, Bộ trưởng Quốc phòng Ấn Độ Shrad Pawar đến Nga cho thấy điều đó. Đặc biệt là việc Tổng thống Nga B.Yelsin thăm Ấn Độ lần thứ hai vào tháng 11/1997, mục đích của chuyến đi là đẩy mạnh phát triển quan hệ giữa hai nước, đặc biệt trên lĩnh vực kinh tế. Khi Putin lên nắm quyền, quan hệ Nga - Ấn lại càng tiến triển tốt đẹp hơn. Trong thời gian nắm quyền của mình Putin đã có tới bốn chuyến thăm Ấn Độ.

Nếu trước kia trong trật tự hai cực Ianta, Ấn Độ đã nghiêng hẳn về phương Đông, đối lập với phương Tây thì hiện nay Ấn Độ đã khéo léo hơn trong chính sách ngoại giao mềm dẻo của mình. Ấn Độ thực hiện cân bằng với các nước lớn. Bên cạnh những người bạn mới như Mỹ, Trung Quốc, Nhật Bản,... Ấn Độ vẫn muốn giữ lại bên mình một người bạn cũ đó là Nga. Quan hệ với Nga, Ấn Độ vẫn tiếp tục có lợi về nhiều mặt như quân sự, vũ khí, dầu mỏ,...

Chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Nga Putin vào tháng 12/2004 đã đánh dấu cuộc gặp cấp cao lần thứ năm giữa hai nước. Trong chuyến thăm này, Ấn Độ và Nga đã ký một tuyên bố chung về tăng cường hợp tác giữa hai nước và hơn mười văn kiện khác về hợp tác trên các lĩnh vực quan hệ song phương, các vấn đề quốc tế và toàn cầu, đặc biệt sự hợp tác về thương mại và quân sự,

² Kiến thức Quốc phòng hiện đại số 05/2000, tr. 23.

những dự án hợp tác chung về năng lượng, khoa học vũ trụ.

Thủ tướng Manmohan Sing cũng tới thăm Nga trong tuần thứ hai của tháng 5/2005. Trong chuyến thăm ông đã có các cuộc hội đàm trong phạm vi rộng với Tổng thống nước chủ nhà. Hai bên cũng đã đạt được những tiến bộ đáng kể trong việc giải quyết các bất đồng về quyền sở hữu tri thức. Hoạt động chế tạo loại máy bay chiến đấu thế hệ thứ tư và thứ năm, các loại máy bay và tàu ngầm mới cũng như hệ thống phòng thủ trên không trong các dự án liên doanh và tên lửa là những vấn đề hàng đầu trong chương trình nghị sự của cuộc hội đàm.

2.2. Năng lượng

Ấn Độ muốn thúc đẩy một kế hoạch năng lượng lâu dài, họ coi Nga là đối tác chủ chốt trong việc tìm kiếm nguồn năng lượng, vì thế Bộ trưởng Dầu khí Aiyar đã tới thăm Matxcova vào tháng 10/2004 để thảo luận với chính phủ Nga về sự hợp tác trong lĩnh vực năng lượng. Trong một tuyên bố, ông đã so sánh tầm quan trọng của sự hợp tác Nga - Ấn trong lĩnh vực an ninh: "Trong nửa đầu thế kỷ độc lập của Ấn Độ, nước Nga đã đảm bảo sự toàn vẹn lãnh thổ cho chúng tôi và trong nửa sau của thế kỷ đó nước Nga có thể sẽ đảm bảo nền an ninh năng lượng cho chúng tôi. Điều tôi muốn nói tới là liên minh chiến lược với Nga trong lĩnh vực an ninh năng lượng và điều này đối với Ấn Độ đang trở nên có tầm quan trọng tương tự như an ninh quốc gia".

Trung bình cứ tăng 1% GDP thì nhu cầu dầu mỏ của Ấn Độ sẽ tăng thêm 3%. Với tình trạng giá dầu luôn tăng cao như hiện nay thì rõ ràng Ấn Độ đang chịu một cơn khát dầu mỏ. Vì thế vấn đề năng lượng sẽ là nền tảng không thể thiếu trong mối quan hệ song phương Nga - Ấn. Ấn Độ sẽ là một thị trường cực kì tiềm năng cho các nguồn năng lượng xuất khẩu từ Nga. Thủ tướng Ấn Độ đã khẳng định: "An ninh năng lượng chính là khía cạnh quan trọng trong mối quan hệ đối tác chiến lược tự nhiên giữa Nga và Ấn Độ". Hiện nay Nga - Ấn Độ đang tiếp tục tăng cường hợp tác trong lĩnh vực dầu mỏ. Sắp tới Ấn Độ sẽ đầu tư "3 tỷ USD để phát triển các giếng dầu và khí đốt ở Nga nhằm xây dựng đối tác trong lĩnh vực dầu mỏ. Cụ thể Ấn Độ sẽ đầu tư 1,5 tỷ USD vào giếng khí đốt Sakhalin 3 và đầu tư 1,5 tỷ USD vào giếng dầu liên doanh Nga - Kazakh Kurmangary có tiềm năng tới 1 tỷ tấn dầu ở vùng biển Caxpi"³.

Hợp tác về năng lượng nguyên tử là một trong những trọng tâm của chuyến thăm Ấn Độ của Tổng thống Nga Putin. Nga và Ấn Độ xúc tiến bàn bạc về khả năng xây dựng đường ống dẫn khí đốt từ Trung Á đến Ấn Độ đi qua Iran. Ấn Độ ưu tiên cho Nga tham gia trong một liên doanh khai thác Titan tại Ấn Độ với số lượng dự báo đạt 40.000 tấn/năm. Dự án được dự báo sẽ đáp ứng hơn một nửa nhu cầu Titan của Nga.

³

<http://www.moi.gov.vn/News/detail/asp?Sub=31&id:8026>.

2.3. Kinh tế

Từ ngày 16 - 17/9/2005, tại thủ đô Niu Đêli (Ấn Độ), Liên đoàn Công nghiệp Ấn Độ đã tổ chức Hội nghị thương mại “*Đối tác kinh doanh Ấn Độ - Nga 2005 xác định lại những chân trời mới*”, nhằm tăng cường thương mại và đầu tư giữa hai nước. Tham dự hội nghị có hơn 250 nhà lãnh đạo doanh nghiệp của hai nước. Phát biểu khai mạc hội nghị, Đại sứ Ấn Độ tại Nga Canoa Xiba khẳng định: Ấn Độ và Nga đã đạt được thành công trong việc duy trì mối quan hệ chiến lược lâu đời dựa trên quyền lợi chung của hai nước. Tuy nhiên, trong bối cảnh quan hệ chính trị giữa hai nước ngày càng trở nên gần bó và nồng ấm, quan hệ kinh tế vẫn chưa xứng với tiềm năng sẵn có. Hội nghị lần này sẽ là cơ hội để các nhà doanh nghiệp hai bên tăng cường hiểu biết lẫn nhau.

Đại sứ Xiba cho biết, Ấn Độ sẵn sàng chi từ 75 đến 100 triệu USD để tìm kiếm cơ hội đầu tư tại Nga trong các lĩnh vực công nghệ thông tin, công nghệ sinh học và công nghệ Nanô. Trong chuyến thăm Nga vào cuối năm nay, Thủ tướng Ấn Độ Manmôha Sing sẽ công bố quyết định thành lập một Trung tâm công nghệ của Ấn Độ tại Nga.

Về phần mình, ông Víchto Côxarốp, Bộ trưởng phụ trách Quan hệ kinh tế đối ngoại và Quốc tế của khu vực Séclop (Nga) cho rằng, hai nước cần phải có những qui định rõ ràng và những khuôn khổ pháp lý tiến hành hoạt động đầu tư và kinh doanh ở cấp nhà nước. Nhân dịp này ông cũng khuyến khích các doanh nghiệp Ấn Độ đầu tư tại các khu

vực khác nhau của Nga, chứ không nên tập trung tại thủ đô Matxcova.

Trong năm tài chính 2004 - 2005, kim ngạch thương mại hai chiều giữa Ấn Độ và Nga đạt 1,9 tỷ USD, tăng so với mức 1,3 tỷ USD trong năm tài chính 2002 - 2003.

Hiện nay, thương mại giữa hai nước Nga - Ấn mới đạt ở mức khiêm tốn là 2 tỷ USD/năm. Vì thế cả hai nước đều muốn tăng con số đó lên mức cao hơn nhằm xây dựng một mối quan hệ kinh tế và đầu tư mạnh mẽ hơn.

2.4. Quân sự

Hiện nay Nga vẫn là nơi cung cấp chính cho Ấn Độ các loại vũ khí phục vụ cho việc xây dựng quốc phòng của Ấn Độ.

Trước chuyến thăm của ông Putin (tháng 1/2007), Bộ trưởng Quốc phòng Nga đã thăm Ấn Độ để chuẩn bị các nội dung hợp tác. Theo báo chí Nga, có khoảng 200 hợp đồng được ký kết trong dịp này, với tổng số vốn lên đến 18 tỷ USD. Ấn Độ chính thức khẳng định sẽ đặt hàng Nga “347 xe tăng T90, 180 máy bay chiến đấu SV-30MKI, 16 máy bay chiến đấu MIG-29K và 80 trực thăng MI-17. Hai bên cũng thoả thuận hợp tác trong việc chế tạo động cơ RD-33 cho thế hệ máy bay chiến đấu MIG-29”⁴.

Một nét mới trong lĩnh vực quân sự. Hiện nay Nga - Ấn đang chuyển dần mối quan hệ từ người bán kẻ mua sang hình thức

⁴ <http://www.longan.gov.Viet Nam/ui-law/print View.Jsp?idtin=2930>.

liên doanh sản xuất thương mại hoá sản phẩm nhằm vào nước thứ ba. Theo thoả thuận mới đây trong chuyến thăm của Bộ trưởng Quốc phòng Nga, hai nước sẽ xây dựng một liên doanh nhằm sản xuất một thể hệ máy bay vận tải quân sự cũng như một lớp máy bay chiến đấu thuộc thế hệ thứ năm. Hy vọng rằng dự án hợp tác sản xuất Nga - Ấn sẽ thành công, và nếu thành công thì đây sẽ là một sự khởi đầu suôn sẻ cho hợp tác quân sự giữa hai đồng minh cũ vì những lợi ích mới.

Tóm lại, Từ những lợi ích chung giữa hai nước, Nga và Ấn Độ đã chủ động bắt tay nhau để xây dựng đất nước của mình thành những quốc gia giàu mạnh, có vị thế và uy tín đối với thế giới. Một phương thức mới trong quan hệ giữa hai nước đã được thiết lập. Mối quan hệ đối tác chiến lược Ấn - Nga ngày nay đã khác với mối quan hệ đồng minh thời kỳ trước. Nếu Nga muốn tập hợp lực lượng để ngăn chặn vị thế độc tôn của Mỹ thì không thể không tìm đến Ấn Độ. Nếu Ấn Độ muốn tăng cường tiềm năng quân sự và hiện đại hoá quân đội thì không thể không trông cậy vào Nga. Cả hai không chỉ trở thành đối tác chiến lược của nhau mà còn liên tục nâng tầm đối tác của nhau. Cho đến nay, Nga vẫn là đối tác quan trọng, đáng tin cậy và tầm cỡ của Ấn Độ./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Relations between Russia and India* (www.axisglobe.com/article.asp?article=214.15=cached similar papes).
2. *Russia-India partner ship enters new era- Intenational Herald Tribune* (www.ht.com/articles/2007/01/25/news/india.php).
3. *Russia Rekindles Strategic partnership with India* (www.Suay.org/papses12/paper1188.html.24k).
4. *Hindustan Times, New Delhi* (www.hindustantimes.com).
5. TS. Trần Thị Lý (chủ biên), *Sự điều chỉnh chính sách của Cộng hoà Ấn Độ từ 1991 đến 2000*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 2002.
6. Bộ Công thương, *Thông tin công nghiệp, Nga - Ấn tăng cường hợp tác trong lĩnh vực dầu mỏ.*
(<http://moi.gov.vn/New/detail.asp?Sub=31&id=8026>).
7. BBC Vietnamnet, *Quan hệ Nga - Ấn không đơn giản*
(http://www.bbc.co.uk/vietnamnet/msc/worldnews/story/2007/01/07_0125_indiarn_deus_siarela...).
8. [Http://www.longan.gov.vn/ui.lan/printView.jsp?id_tin=2930](http://www.longan.gov.vn/ui.lan/printView.jsp?id_tin=2930).
9. “Ấn Độ và Nga” tăng cường hợp tác kinh tế (Tin thế giới 18/9/2005- Thông tấn xã Việt Nam).
10. “Ấn Độ thực hiện chính sách đối ngoại mới” (Thông tấn xã Việt Nam - Tài liệu tham khảo đặc biệt 15/9/2005).